

אלול התשע"ד

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

אם תחנה עלי מחנה לא ירא לבי

לפרשת כי תצא

לנהל ממלכה בלא רשעה וברבריות. זה הזמן שאנו מקוים. מובן הדבר, שכדי להגשימו אנו צריכים להתעורר בכחותינו כולם, להשתמש בכל האמצעים שהזמן מביא: הכל יד אל בורא כל עולמים מנהלת. אבל האיחור הוא איחור מוכרח, בחלה נפשנו בחטאים האיומים של הנהגת ממלכה בעת רעה. והנה הגיע הזמן, קרוב מאד, העולם יתבסס ואנו נוכל כבר להכין עצמנו, כי לנו כבר אפשר יהיה לנהל ממלכתנו על יסודות הטוב, החכמה, היושר וההארה האלהית הברורה

הרב ויצמן מדגיש כי כוונת הרב קוק היא שהפוליטיקה העולמית - מערכות היחסים עם אומות העולם, הדורשות גם אכזריות כלפי אויבים - איננה בשבילנו. עזבנו אותה. אמנם מאונס - הגלו אותנו מארצנו, אך אנו רואים את היתרון שבכך. איננו מתאימים לעסוק בכך. ניהול ממלכה דורש כשרון של רשעה, דורש יכולת לראות אנשים נמקים בבתי הכלא. אנו צריכים להבין שזה מה שנדרש מאתנו, ולעשות זאת באהבה. זו הדרך לחיות ולנהל את מדינתנו. אלא שדבר זה מנוגד לאופי של עם ישראל, ולכן הוא כל כך קשה. אנו מוכנים לוותר על ממלכה, כשהיא דורשת כשרון של רשעה. "יעבור נא אדוני לפני עבדו". עשו יעסוק בממלכה בעת שהיא דורשת את הברבריות, ואנו נגיע לעולם מתוקן וטוב. במדבר שור דרוש כ"ט, מרחיב הרב קוק בהסבר ענין זה תוך ביאור למדרש

3. בראשית רבה פרשה ס"ג, ט':

"ואחרי כן יצא אחיו", הגמון אחד שאל לחד מן אילין דבית סלוני, אמר לו: מי תופס המלכות אחרינו. הביא נייר חלק, ונטל קולמוס, וכתב עליו: "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב", אמרו: ראו דברים ישנים מפי זקן חדש, להודיעך כמה צער נצטער אותו צדיק. מפרשי המדרש התקשו להבין את תשובתו של אותו אדם להגמון, ואת תגובת הסביבה - מהו "זקן חדש", וכיצד הדברים מתקשרים זה לזה. ביאורו של הרב מאיר את המדרש באור חדש. מהו נייר חלק? לכל אדם יש תכונות, ועל כן הוא נייר שכבר כתוב עליו. התכונות הקבועות בו מהעבר - הן הדברים הכתובים על הנייר.

בפרשת "כי תצא למלחמה על איג'ר", מוצאים עניינים רבים העוסקים במלחמה. בפתחה - "כי תצא למלחמה", בסוף - מחיית עמלק ובתוך קדושת המחנה והיחס לעמון ומואב ודינים נוספים קשורים למלחמה וליחס לעמים אחרים. הרב יהושע ויצמן, ראש ישיבת מעלות מדגיש כי הפרשה כתובה בתוקפנות. על עמלק נאמר: "תמכה את זכר עמלק מתחת השמים".

על עמון ומואב נאמר:

"לא תדרש שלמים וטבתם כל ימיה לעולם".

התורה מצוה אותנו לא לרחם על האויבים, אלא להילחם בהם מלחמת חרמה. גם בפרשה הקודמת מופיע הביטוי "כי תצא למלחמה".

1. במדרש ילקוט שמעוני רמז תתקכ"ג מובא משל

אקטואלי, הנוגע לאירועי הימים האחרונים:

"כי תצא למלחמה", מה כתיב למעלה, "ולא תחוס עינך", ואחריו הוא אומר: "וראית סוס ורכב". אמר ליה: אם אתם חומלין עליהם הם יוצאין למלחמה עליכם. משל לרועה שהיה רועה צאנו ביער, מצא גור אחד של זאב וחמל עליו, והיה מיניקו מן העצים. בא בעל מלאכתו וראה אותו, אמר ליה: הרוג אותו, לא תחוס עליו, שלא יהא תקלה לצאן, ולא שמע אליו. כיון שגדל, היה רואה כבש והורגו, גדי ואוכלו, אמר לו: לא אמרתי לך לא תחוס, כך אמר להם משה: אם אתם חסין עליהם "והיה אשר תותירו מהם", וכן אתה מוצא בשאול שחמל על אגג ואחאב שחמל על בן הדד.

מסביר הרב ויצמן ש"במלחמה כמו במלחמה". גם אם הזאב נראה לנו כמו "זאביק" חמוד - הוא זאב ויש להילחם בו. על אחת כמה וכמה שמדובר בזאבים גדולים, שכבר טרפו כמה וכמה פעמים, וידיהם מגואלות בדם.

אך מצד שני, ההדרכה שמלמדנו המדרש היא הדרכה קשה לעם ישראל. מעלת ישראל היא "רחמנים בני רחמנים". מעלה זו היא חסרון במקרים בהם אנו נדרשים להילחם מול האויבים. אין אנו מתאימים באופיינו למלחמה.

2. הרב קוק זצ"ל כותב באורות המלחמה, ג':

עזבנו את הפוליטיקה העולמית מאונס שיש בו רצון פנימי, עד אשר תבא עת מאושרה, שיהיה אפשר

6. הרמב"ם הכליל את הציווי שלא לפחד מהאויב בעת מלחמה במניין תרי"ג מצוות, הלכות מלכים

ז טו:

"שלא ייראו אנשי המלחמה ולא יפחדו מן אויביהם בשעת מלחמה שנאמר: לא תערוץ מפניהם, לא תיראום..." "שלא לערוץ ולחזור לאחור בשעת המלחמה". "כל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה".

לפי הרמב"ם, אסור לפחד בעת מלחמה. הפחד איננו לגיטימי, צריך להדחיק אותו ולהסיר אותו מהלב. לפני שנדון בשאלה אם הדבר אפשרי בכלל, נשאל: כלפי מי הדברים אמורים - כלפי כל העם, או רק כלפי היוצאים למלחמה? מי אסור לו לפחד - החזית או גם העורף? מפשט לשון הפסוקים נראה שהאיסור מתייחס ליוצאים למלחמה בלבד. וכן מדייק בלשון הרמב"ם: "ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה... לא יירא ולא יפחד שלא ייראו אנשי המלחמה".

בספר החינוך מצ' תקכ"ה מובאת גישה מעט שונה. הדגש של בעל החינוך הוא שהאיסור לפחד נוהג רק בגברים מפני שרק הם לוחמים. מכאן למדים שלמעט החיילים שמעורבים בלחימה, אין על האוכלוסיה האזרחית כל איסור לפחד.

הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות של הרמב"ם הקשה על הרמב"ם:

אם קיים איסור לפחד במלחמה, כיצד השוטרים מכריזים "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו", כיצד מצפים ממי שעבר עבירה ונכשל בחטא של פחד שיקום, יזדהה ויפרסם את חטאו ברבים ויחזור לביתו?

בעל ה"משך חכמה" מתרץ שלישית הרמב"ם, מתחיל האיסור לפחד רק עם היציאה לקרב ולא לפניו. לכן, הירא ורך הלבב לפני היציאה לקרב איננו עובר על איסור, והוא שב אל ביתו. האיסור לפחד מהאויב מופנה רק כלפי אלו שלא שבו לביתם, ונכנסו בקשרי המלחמה.

על שיטת הרמב"ם, חולקים הרמב"ד והרמב"ן.

7. הרמב"ד אומר על דברי הכותב "אל תיראו" -

"הבטחה היא ואינה אזהרה"

8. גם הרמב"ן במקום מדגיש:

"וזו הבטחה לא מצוה"

לדעתם התורה מבטיחה במאמר זה כי ננצח בקרב ולא נפחד מהאויב. בעל הכסף-משנה, רבי יוסף קארו (מחבר השולחן ערוך) תמה על פירושם של הרמב"ד והרמב"ן, שהוציאו את הפסוק מפרשטו:

9. הכסף משנה

"יש לתמוה למה הוציא [הרמב"ד את] הפסוק מפשטו כדי להשיג על רבינו [= על הרמב"ם]?"

אומר הרב אבינר שיש מסבירים שהרמב"ד והרמב"ן חולקים על הרמב"ם מפני שפחד בעת מלחמה הוא תגובה טבעית, לכן לא סביר שהתורה תאסור על החייל לפחד. כפי ששואל בתמיהה

10. המהר"ם שיק:

"איך יצווה את האדם שלא יירא ולא יפחד מקשרי מלחמה כיון שהוא דבר טבעי?"

התורה איננה דורשת אפילו מהחייל היוצא לקרב להסיר את הפחד מלבו.

כאשר אדם רוכש תכונה שאינה קיימת אצלו - הוא כותב על נייר חלק. הוא משתמש במידה שעדיין איננה כתובה בו, והיא חדשה.

שאלתו של ההגמון לא נבעה רק משחצנות, אלא מהתבוננות בעולם. הוא רואה מה נדרש כדי למשול בעולם, ועל כן הוא שואל: האם אתם מסוגלים לשלוט אחרינו? אתם יכולים למשול, להחזיק אסירים בכלא, להימנע מעשיית מחוות לאויביכם? והרי אתם רגילים מהגלות לבוא ולהתחנן לפריץ, ולתת לו מתנות כדי להעביר את רוע הגזרה. אין אתם יכולים לנהל ממלכה ולהתייחס לאויבים כמו שראוי להם. תמיד יהיו יהודים שחושבים שצריכים להיות יותר טובים מטובים, ולתת לאויבינו מחוות ומתנות ומענקים. זהו עומק השאלה של ההגמון, ויש בה אמת. תשובת היהודי היא כתיבה על נייר חלק. אמנם התכונות הנדרשות כדי לשלוט אינן נמצאות בידו, אבל אנו נרוכש אותן. אנו נשלוט בעולם אחריכם, וזה ידרוש מאיתנו לסגל לעצמנו דרך הנהגה שאיננו רגילים בה.

4. חז"ל דרשו במכילתא דרבי ישמעאל, בשלח,

מסכתא דשירה פרשה ד': מהו "זקן חדש"

...לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמה, שנאמר: "ה' איש מלחמה", נגלה בסיני כזקן מלא רחמים...

בהר סיני ה' התגלה כזקן מלא רחמים, ועל הים כגבור, בחור צעיר, עושה מלחמה.

אמנם אנו זקנים, ומלאי רחמים אנו, אבל כשנצטרך - נדע להיות חדשים, להילחם בגבורה מול האויבים.

התרעות לפילות, אזעקות, "צבע אדום", קולות נפץ, ריצה חפוזה למקלט, דיווחים ותמונות של נפגעים, קרובי משפחה המגויסים למבצע צבאי - כל אלו עלולים להכניס לחרדה. לא רק ילדים אלא גם מבוגרים. אם נדרשים אנו היום לגבורה, שואל הרב אבינר, כיצד מתמודדים עם חרדות בעת מלחמה? האם להדחיק את הפחד או לדבר עליו? האם להצדיק תגובה של פחד או לפסול ולגנות אותה?

לפני העיסוק בהיבטים הפסיכולוגיים של הפחד שולח אותנו הרב אבינר לעיין בהדרכת התורה לנושא הפחד והחרדות בעת מלחמה.

5. בדברים כ' מלמדת אותנו התורה:

"כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם... והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם. ואמר אליהם: שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ה' אלוהיכם ההולך עמכם להילחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם... ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו"

פרשה זו עוסקת בפחד בעת מלחמה. בפסוקים הראשונים, התורה מזהירה שלא לפחד מהאויב. לעומת זאת, בפסוק האחרון, מתחשבת התורה בפחד התוקף את האדם ומדריכה את הירא ורך הלבב לשוב אל ביתו. שואל הרב אבינר: האין כאן סתירה?

עלולה להפיל את הרוח, ולהסיט את תשומת הלב מן המלחמה.
 עוד מדקדק הרב שפירא שבכל אחד מהם אומרת התורה "לך וישוב לביתו" כמו בדינו של הירא ורך הלבב, שהתורה מצווה עליו לשוב מעורכי המלחמה שמא "ימס את לבב אחיו כלבבו".
 מדגיש הרב שפירא שגם דין הקריאה לשלום ודין איסור השחתת העץ באים מפני היראה, ובאמצעותם מצווה התורה ומורה כיצד לא לירוא בעת מלחמה:

התורה מצווה לקרוא לשלום, ולא לחשוש שמא אם יישארו האויבים בחיים הם עלולים להפוך לגייס חמישי בתוך המדינה. היכולת לקרוא לשלום דורשת בטחון עצמי שגם אם הצד השני יקבל את ההצעה, לא יאונה לי רע, ולא אגיע למצב של חולשה שבו יתווסף גם הוא על שונאינו. ראייה לדבר - שהתורה מחלקת בין הרחוקים לקרובים. על הקרובים מלמדת התורה, שאם לא קבלו את הקריאה לשלום, יש להכחידם. עמי כנען נידונים לכליה אם לא יענו לשלום, מפני רשעותם וחטאיהם- "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם", ולא מפני כוחם וסכנת מלחמה עתידית עמם. אדרבה, אם לא ישלימו עמנו, דווקא אז הסכנה גדולה, שנקבל את עונשנו וילחמו כנגדנו- "אם לא תשלים עמך" - הכתוב מבשרך שאם לא תשלים עמך סופם להילחם בך, אם תניחנה ותלך".

הקריאה לשלום מבטאת בטחון שלם, שלאחריה לא יעזו האויבים להרים ראש. כך גם מסביר הרמב"ן את איסור השחתת העץ, שהתורה אוסרת להשחיתו על מנת למגר את הפחד שמא האויב יתגבר ויהיה לו ממה לאכול, ולחזק את הביטחון המוחלט בה' ובניצחון.

מסביר הרב שפירא כי את השבתם הביתה של הנוטע, הבונה והמארש, יש להבין כ:
 תיקון עדין ועמוק לחשש שמלווה את היציאה לקרב. כאשר רואים אצל האויב "סוס ורכב עם רב ממך" היראה מולידיה התגייסות לא מאוזנת. נדמה כאילו זקוקים לכל הכוחות ללא שום שיוך כדי לנצח. עם שליו ובוטח יודע להשאיר את כוחות הבניין והפיתוח האזרחי על מקומם גם בעיתות לחץ, ולא למשכן את כל העורף ולהשביתו. על כן מצווה התורה לשים לב לכוחות היצירה והפריחה שמבלבבים באומה - הבונה הנוטע והמארש, ולהשיבם לביתם, פן יושבתו כוחות החיים מן הלחץ והפחד. העסוקים בעניינים יצירתיים וחשובים, אינם יכולים להשתתף במלחמה, פן לא יוכלו לסיים את עיסוקם בתיקון העולם והרחבת גבולם, מפני המתח שבהרחבת הגבול במקום אחר.

ה"פן" נדרש כאן בשני פנים, הקשורים זה לזה: הפרטי והכללי. אדם שיש לו כבר אישה וילדים, מְצוּוה על פי התורה לשכוח אותם כשהוא הולך למלחמה. אך אדם שנמצא באמצע תהליך של בניית ביתו, הוא קרוע. בתוכו מתגלה יראה חיובית, שמא לא יוכל להמשיך להצמיח את התהליך בו הוא נתון, לכן התורה 'משחררת' אותו לביתו. אלא, שלא רק מצידו הפרטי היראה כאן חיובית, אלא גם מן הצד הלאומי. יש עניין לאומי שחלק מן הלוחמים ישובו לביתם, מפני שהאומה

11. הרמב"ן בהשגות מפרש לשיטתו, שהכרזת השוטר "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו" היא מצווה:

"שנמנע האיש הירא ורך הלבב מבוא במלחמה, שהוא לא יוכל בטבעו לעמוד בקשרי המלחמה ולסבול המכות והחרב, וינס ויהיה תחילת מפלה לעם"

הפחד בעת מלחמה הוא לגיטימי, אבל מי שמפחד לא יתפקד טוב בעת הלחימה, וגם הוא עלול ליצור דמורליזציה בקרב חבריו, לכן עדיף שישוּב לביתו. יש הסבורים שגם לרמב"ם, הפחד כשלעצמו איננו אסור, מפני שהוא תגובה טבעית, אלא דווקא אם הוא המביא לידי מעשה - "שלא לערוץ ולחזור לאחור בשעת המלחמה". אין איסור לפחד אלא לחזור לאחור בגלל פחד.

בפרשת שפטים מופיעים דינים שונים השייכים למלחמה, ולאומץ הנדרש בשדה הקרב. בתחילה פותחת התורה בהוראה כללית ליוצא למלחמה

12. דברים כ, א:

"לא תירא מהם כי ה' אלוֹקֶיךָ עִמָּךְ"

כפי שהיא באה לידי ביטוי בדברי הכהן אל היוצאים למלחמה "אל ירך לבבכם!". לאחר מכן מפרטת התורה את דברי השוטר המופקדים על השבת הפטורים מן המלחמה לביתם. הסוג האחד - האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, נטע כרם ולא חללו, ארש אישה ולא לקחה, והסוג השני - הירא ורך הלבב.

הרב יהושע שפירא רואה סדר כרונולוגי בפסוקי התורה העוסקים במלחמה:

תחילה יש התייחסות לחיים שלפני המלחמה, לבונה בית, לנוטע כרם ולמארש אישה. ולאחר זאת, בדין הירא ורך הלבב, מדובר על הזמן בו ניגשים למלחמה. לאחר מכן באה הפניה אל האויב בקריאה לשלום לפני המלחמה, ולבסוף האיסור על השחתת העצים בשעת הקרב עצמו.
 מסביר הרב שפירא כי הקשר הפנימי בין ארבע הפרשות בדין המלחמה הוא, שכולן מלמדות כיצד להתמודד עם הפחד מפני האויבים, כפי שפותחת התורה ואומרת "לא תירא מהם".

13. הרב יהושע שפירא:

שאלת היראה היא שאלה מרכזית במלחמה. הכל יודעים שעיקר הניצחון במלחמה תלוי במורל החיילים. כשהם מלאים כוחות להיאבק, מתמסרים בכל לב ונפש למלחמה, ובטוחים בניצחונם, אי אפשר לעמוד בפניהם. ואילו כשהם חוששים, מפחדים ומלאים ביראה, אז הם מכשילים את עצמם, ומפסידים בקלות... על זו הדרך ניתן להסביר כי כל שלושת האנשים השבים לביתם מפני שלא סיימו לעשות את מלאכתם- הבונה, הנוטע והמארש, מונעים מפחד סמוי שמקנן בהם נוכל לראות זאת בדברי הרמב"ן המדגיש את המילה "פן", המבטאת חשש ופחד.

"פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו", "פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו", "פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה".

באנשים אלה מקנן פחד מתוך סיבות חיצוניות- שמא מישהו אחר יסיים את המלאכה שהחלו בה, ויהנה ממנה. הימצאותם של אלו בקרב המחנה

גבורה יכולה להיות גם גבורתו של היחיד, כגון זו של אברהם אבינו אשר הלך לו מארצו וממולדתו אל ארץ בלתי ידועה לו. זוהי הגבורה שמצאה את ביטויה באותה המימרה המפורסמת:
"במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש"

נאמנות לאידיאלים, הן בימי שלום והן בימי מלחמה, מהווה אחד מסממניה של הגבורה.

מדגיש פרופסור פלוסר כי עובדה היא שבימי החשמונאים הצטיינו היהודים בגבורתם, תופעה המוזכרת אפילו בספרות ההלניסטית האנטישמית של אותם הימים. היהודים היו גיבורים הודות לגדולת האידיאלים שלהם, גדולת תורת ישראל, וקדושת ארץ-ישראל.

לעומת זאת נחשבו היהודים בארצות הגלות, ובייחוד באירופה, למוגי לב בעיניינים מלחמתיים, מפני שחלקם הגדול לא ראו באופן ברור במלחמות שבהם חויבו להשתתף בעת המודרנית, את מלחמתם שלהם, את המלחמה על האידיאלים שלהם. לכן אמת הדבר שבמאות האחרונות ניסו באירופה יהודים רבים להתחמק מתפקידים מלחמתיים בימי מלחמה והשתדלו להישאר בעורף ולא להשתתף בקרבות. כיצד הפך עם הגיבורים לעם פחדן, וכיצד בשיבת ציון הפך שוב מ" בלד אל מות' – בני מוות בפי תושבי הארץ, לעם של גיבורים?

לא יפלא שאומות העולם לא הבינו איך זה קרה שהיהודים גילו פתאום תכונות של גיבורים במלחמת השחרור ובמאבק שקדם לה בארץ ישראל. לנו הדבר ברור מאוד: בני ישראל גילו תכונות של גבורה באותם המבצעים בארץ-ישראל, מפני שהפעם הם נלחמו את מלחמותיהם שלהם. הם נלחמו על ארצם ועל מולדתם, למען חייהם, בתיהם, בני ביתם וילדיהם, ואפשר לומר, על האידיאלים הנשגבים של היהדות והדבר כולל גם את היהודים הנקראים "חילונים", וגם כשלא ידעו בבירור למען מה הם בעצם נלחמים.

המושג קידוש מצוין את הנכונות שלא לוותר על האידיאל של האדם מפני לחץ חיצוני, מפני שום סכנה, מפני כפיה או שידול המבטיח תועלות חומרניות. צריך הרבה גבורה כדי לעשות קידוש ה', וצריך הרבה גבורה להפסיק להיות גיבור בעת הנכונה.

עם ישראל נושא בשמו את שם האל ישראל – אל = ימלוך ה'.

כאשר חייל צה"ל מוסר נפשו למות בעד ארץ ישראל ובעד עם ישראל, הרי הוא מקדש את השם הגלום במשמעות של מדינת ישראל.

לכן אין שום סתירה כשאומרים גם על חיילים שאינם יהודים שנפלו בקרב, שהם מתו על קידוש השם, שהרי הם מקבלים על עצמם את מרות מדינת ישראל.

פרשות התורה מלמדות אותנו כיצד נלחמים, ומהן התכונות הנדרשות כדי לעשות זאת נכון. בע"ה נעשה ונצליח.

צריכה להיות בטוחה מספיק ביכולתה לנצח גם כאשר השורות אינן מלאות, כפי שמצאנו אצל גדעון. לפיכך, דווקא הכהן הוא אשר מכריז על הנוטע, הבונה והמארש השבים לביתם, מפני שתפקידו- לחשוף את כוח היראה החיובי ולכווננו לקדושה. על הירא ורך הלבב לעומת זאת, מצווה השוטר, אשר מסדיר את המלחמה בפועל.

הירא ורך הלבב המלא בחידלון, מבטא את הפחד בהתגלמותו. יראתו היא יראה שלילית, והוא הנגטיב הגמור לדרישת התורה לבוא באומץ אל הקרב, ולא לפחד מן המלחמה. התורה מורה שלא תהיה בשדה הקרב ולו התנוצצות של פחד קל שבקלים, מפני שיש סכנה שאפילו גילוי של מעט פחד ישפיע על שאר החיילים, "וימס את לבב אחיו", לכן על הירא לשוב לביתו.

כאשר מתחילה המלחמה ובאים להילחם באויב, מצווה התורה לקרוא בתחילה לשלום. מהלך זה מאפשר את היכולת "להרוויח את כל הקופה" - לנצח ללא קרב, וממילא להרוויח את כל רכושו של האויב, שיהיה למס עובד. יש בכך ניצחון גמור כאשר האויב נעשה כפוף אל כובשו, ונעשה חדל כוח אף בעיני עצמו. התורה מלמדת שאפילו למי שהיא "עם רב ממך", צריך להתייחס כמנוצח גמור, שמצד עצמו אין בו כלום. לעומת זאת, התורה מדגישה כי לנו אסור להיות רכי לב ולהתייחס לעצמינו כחסרי ערך, מפני שבקרבנו מתגלה - ה' אלוקים ההולך עמכם".

כאשר מלמדת אותנו התורה לפגוע באויב יש בכך גילוי של מידת הביטחון האלוקית.

ההפך מפחד, הוא גבורה.

14. פרופ' דוד פלוסר עומד על משמעות המושגים "גבורה" ו"קידוש ה'" והקשר שבניהם.

כדי להוציא מכלל ספק הוא מדגיש:

שאינן הכוונה להבנה ההמונית הבלתי-מדויקת של הגבורה שהיא: עניין הקשור בגרימת מוות לזולת על ידי הגיבור, וקידוש ה' הוא לפי הבנה מסולפת זו, עניין הקשור במוות של האיש, הנגרם על-ידי הזולת

הבנה זו של גבורה וקידוש ה', טוען פרופסור פלוסר היא באנאלית, בלתי נכונה ופוגעת בקדושת המושגים הללו.

לפי תורת ישראל המלחמה אינה נחשבת למצב התקין של האנושות ואילו השלום נחשב לברכה המיוחדת, למתנה הגדולה ביותר של ה' לעמו. שהרי ידוע שתקופת המשיח תהיה תקופה של שלום מוחלט לעם ישראל ולאנושות כולה.

אם כן, שואל פרופסור פלוסר, האם גבורה היא תכונה אופיינית לשדה קרב, או אולי מקומה גם בתנאי שלום?

